PANDARVE

HET DON LAWRENCE FANZINE

IN DIT NUMMER:

STORM: A NEW BEGINNING

10

FEBRUARI 2002 • VERKOOPPRIJS € 2,70 • GRATIS VOOR LEDEN VAN DE DON LAWRENCE FANCLUB

De tweede pagina

Storm is dood. Althans, zo stond het op de voorpagina van De Telegraaf van zaterdag 26 januari. Het was gelukkig niet meer dan een pakkende kop die aandacht vroeg voor het interview in de weekendbijlage van De Telegraaf, TVWeekeinde, want uit het interview blijkt dat Storm nog lang niet dood is.

Het interview in TV Weekeinde met een cover van Don mag best een erkenning voor zijn werk worden genoemd. Voor iedereen die het heeft gemist, publiceren wij daarom het interview in zijn geheel met het verhaal over het interview, geschreven door de verslaggever die het interview heeft gemaakt, Felix Wilbrink. De laatste jaren zijn Storm en Don Lawrence weinig in de publiciteit geweest. Fijn dat het nu wel gebeurt, ook al is het onder vreemde omstandigheden. Behalve het interview in TV Weekeinde zijn er namelijk ook verwarrende berichten in de pers verschenen over Storm en Martin Lodewijk. Martin zou van plan zijn om met Storm te stoppen maar volgens Martin is er niets aan de hand en zijn Don en hij nog steeds van plan om met Storm verder te gaan. In Stripkronieken meer hierover.

In het vorige nummer van Pandarve hebben wij onze voorpublicatie van De Armageddon Reiziger afgerond met een terugblik op de jaren dat het verhaal in productie was. Graag hadden wij in dit nummer willen beginnen met een nieuw verhaal van Storm of een nieuwe strip. Zover is het helaas nog niet. Don wil doorgaan met het maken van strips maar op welke manier en met welk verhaal is momenteel nog onzeker. In Stripkronieken zetten we alles nog even op een rijtje. Voorlopig leeft Don zich uit op de covers die hij maakt voor de komende delen van Storm -the collection-.

In het volgende nummer van Pandarve ongetwijfeld nog meer verrassende onthullingen uit de wereld van Don Lawrence en hopelijk ook een voorproefje van het nieuwe verhaal van Don.

Geniet,

Rob van Bavel

Pandarve, nummer 10 - februari 2002 **Verkoopprijs € 2,70** **Gratis voor leden DLF**

Redactie: Rob van Bavel, Meerten Welleman **Productie:** Studio D&I **Druk:** Drukkerij Helmer
Met dank aan: Big Balloon, Judith van den Ende, Dick Heins, Don Lawrence, Elisabeth Lawrence, Felix Wilbrink, De Telegraaf, Max.

© 2002 - **Don Lawrence Collection, Postbus 4191, 4900 CD Oosterhout, tel: 0162-461651, info@donlawrence.nl**

STORM

Don Lawrence Dave Gibbons Liam McCormack-Sharp

A new beginning...

STRIPKRONIEKEN

STORM EN DE TOEKOMST

Vreemd, het eerste nummer van Pandarve zonder Stormpagina's. Het lijkt er zelfs op dat definitief het doek voor Storm is gevallen als je alle berichten in de landelijke pers mag geloven. Toch bereiken ons hele andere verhalen van Don, Martin en Big Balloon. Storm is 'very much alive and kicking'.

Allereerst zijn er plannen voor een nieuwe serie verhalen van Storm, getekend door Don en Liam Sharp. Don schetst de pagina's, waarna Liam deze uitwerkt en inkleurt. Hoe dit in de praktijk werkt, zie je wanneer je de illustratie op de vorige pagina vergelijkt met de cover van deze Pandarve. De nieuwe serie zal overigens niet door Martin Lodewijk maar door de Engelse stripmaker Dave Gibbons worden geschreven. De avonturen gaan zich op een andere wereld dan Pandarve afspelen en het gerucht gaat dat het trio Storm, Roodhaar en Nomad uit elkaar valt.
Don heeft inmiddels twee pagina's geschetst en opgestuurd naar Liam. We kijken vol verwachting uit naar het eindresultaat

Daarnaast hebben Martin en Don nog steeds plannen om samen verder te gaan met een nieuw Storm-verhaal. De berichten in de diverse dagbladen dat Martin zou stoppen met Storm zijn dus volledig uit de lucht gegrepen en berusten louter op speculaties van een aantal journalisten.

Dan ligt er ook nog een nieuw Storm-verhaal te wachten op Dick Matena. De productie werd een paar jaar geleden stopgezet, maar omdat Storm 22 goed heeft verkocht, sluiten wij niet uit dat dit verhaal alsnog in productie zal worden genomen.

AGENDA

Van 20 februari tot en met 11 maart organiseert de Centrale Bibliotheek van Leiden een tentoonstelling over Agent 327 van Martin Lodewijk met veel origineel artwork. Op 3 maart wordt in de Centrale Bibliotheek de 16e Leidse Stripdag georganiseerd. De Centrale Bibliotheek is te vinden aan de Nieuwstraat. Voor meer informatie: www.obl.nl.

De Stichting Beeldverhaal Nederland organiseert op 1 en 2 juni de zesde editie van De Haarlemse Stripdagen. De Stripboekenbeurs is gelukkig terug op de Grote Markt en dus zijn wij ook van de partij. Ga voor meer informatie naar www.stripdagenhaarlem.nl.

UPDATE STORM -THE COLLECTION-

Deel 5 van Storm -the collection- is inmiddels verschenen en verzonden aan iedereen die op de serie heeft ingetekend. Deel 6 met Het Doolhof van de Dood en De Zeven van Aromater en deel 7 met De Doder van Eriban en De Honden van Marduk zijn momenteel in productie. Don hoopt de cover van deel 6 over 2 weken gereed te hebben. Het album verschijnt dan in de loop van april. Tijdens De Haarlemse Stripdagen (2 & 3 juni) gaat deel 7 verschijnen en kan daar meteen worden opgehaald. Overigens is intekenen op de serie nog steeds mogelijk, maar doe het dan wel snel want de oplage is bijna uitverkocht.

De overgang van de gulden naar de euro is, wat onze administratie betreft, gelukkig zonder problemen verlopen. Een intekenaar betaalt € 45,36 per deel en ontvangt bij elk album een prachtige ex libris t.w.v. € 15,00.

Don heeft wederom een prachtplaat afgeleverd voor de cover van het vijfde Storm -the collection- album. Inmiddels is ook de cover van deel 6 bijna klaar. Don heeft er duidelijk zin in!

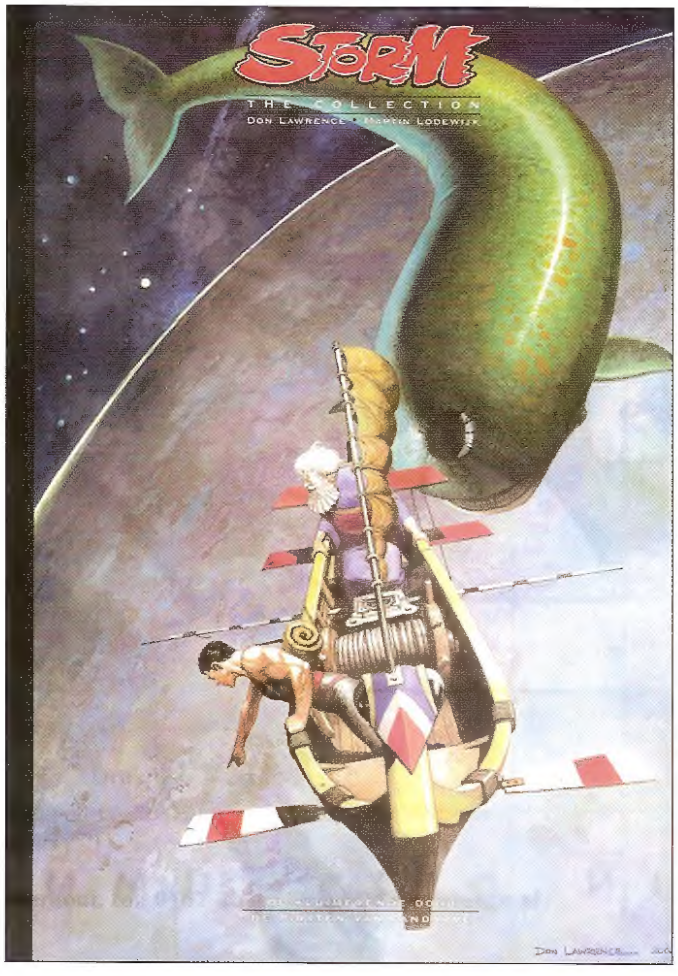

Storm is dood leve Storm

Felix Wilbrink maakte als verslaggever van dagblad De Telegraaf zeventien jaar geleden het eerste grote kranteninterview met Don Lawrence. Toen hij in november vorig jaar hoorde dat De Armageddon Reiziger waarschijnlijk het laatste Stormverhaal zou worden, wilde hij Don opnieuw interviewen. Wat er daarna is gebeurd, heeft Felix op ons verzoek voor Pandarve opgeschreven. Hier volgt zijn verhaal. Het interview is op 3 december afgenomen.

Ik heb het schrijven over strips al jaren en jaren geleden overgedragen aan mijn collega Patrick van Weerdenburg. Volgens de strikte hiërarchie heb ik dus geen recht meer op dit onderwerp. Dus ging ik eerst naar Patrick. "Vind jij het goed als ik....." Hij knikte genadig. Dan naar de chef van TV Weekeinde, Bert Dijkstra. Eerlijk gezegd met lood in de schoenen, "want wie kent Storm nou nog", dacht ik. Meteen enthousiast riep hij: "Zit er nog een mooie plaat voor de cover in?" Ja, ja, Storm is niet dood. Dan komt de hoogste horde. Zoals in alle bedrijven moeten we bij De Telegraaf ook op de kleintjes letten, dus onze verslaggevers worden echt niet voor zomaar een onderwerpje naar het buitenland gestuurd. Je moet je onderwerp bij de hoofdredactie aandragen en die bekijken dan of het één en ander ook financieel verantwoord is. "Tsja, moet je horen, ik wil een onderwerp in Engeland doen. De tekenaar Don Lawrence. Echt hartstikke goed werk en nu komt waarschijnlijk zijn laatste album uit...." Zo ongeveer begin je de verdediging van je zaak. Maar veel verder kwam ik niet. "Ho, stop maar, Storm, die vind ik ook hartstikke goed," was het antwoord en de handtekening stond onder het reisformulier.

Ergens in de herinnering doemt dat eerste interview op. Eén van de eerste echte interviews die ik mocht maken. Zelfs een reis naar Engeland was nog een gebeurtenis. Je zorgen maken of je de trein wel zou kunnen vinden, of je wel op tijd zou zijn. En wat moet je iemand als Don Lawrence nu eigenlijk vragen.
Dat laatste bleek het grootste probleem. Want je kunt Don Lawrence vragen wat je wilt, hij geeft toch geen direct antwoord. Ik werd in zijn tekenkamer gelaten, hij zat achter het bord, leunde af en toe naar achteren en haalde daar met een routineus gebaar telkens twee halve liters bier tevoorschijn. Af en toe was het bier op en dan ging hij naar de keuken om met een nieuw sixpack terug te komen. Ergens probeerden zijn antwoorden op mijn vragen als: "Waar haalt u de inspiratie vandaag?" tegen de plas alcohol op te zwemmen, in een vruchteloze poging mijn hersenen te bereiken. Laat staan dat die woorden via mijn hand in het opschrijfboekje terecht kwamen. We werden steeds betere vrienden. Terwijl ik zat te zwetsen over mijn ellendige jeugd, mijn eerste kind, mijn Ierse vrouw ("Listen, Lis, this is so funny, a Dutchman speaking with an Irish accent", riep Don om de tien minuten), keek Don me begrijpend aan en was hij het helemaal met me eens dat het leven op zijn minst zwaar was. We gingen eten in een Indiaas restaurant. "Do you like it hot," vroeg Don met een twinkel in zijn ogen. Natuurlijk, ik was toch een Hollandse jongen dus had ik menig mespuntje sambal bij de rijsttafel gegeten. Even later dronken we nog een paar pilzen, want hot was wel erg hot en Don lachte.
Lis en Don waren ook nog zo vriendelijk om me bij mijn hotel af te zetten. Als ik wilde, kon ik de volgende morgen nog op de koffie komen. De volgende morgen? Ik heb mijn bed niet gezien, maar de hele nacht op het strand van Eastbourne doorgebracht in een poging met mezelf en mijn maag in het reine te komen. Om tien uur stond ik weer bij Don op de stoep. Of ik het interview nog even over mocht doen. En vriendelijk, intens vriendelijk ging hij weer achter de tekentafel zitten, haalde plagerig een pils tevoorschijn .... wil je nog .... En gaf net als de vorige middag geen antwoord op mijn vragen.

Zo, we kunnen weer naar de tegenwoordige tijd. Wat ga je Don Lawrence vragen. Ha, daar denk je helemaal niet meer aan, na jaren ervaring in dit vak. De Don en ik waren

elkaar later ook nog wel eens tegengekomen, dat gesprek zou wel gaan. "Hi, Felix, how are you?" Lis had de allesbrander volgestapeld met houtblokken, twee kannen koffie neergezet en na tien sigaretten ieder begonnen we er goed in te komen. Terwijl het opnameapparaat snort, praten we over dit en dat. Tot ik me na een uur of twee realiseer dat Don dan wel wat minder mag drinken, maar nog steeds geen antwoorden geeft. Die man is de bescheidenheid zelf. Nee, dat is niet juist, hij heeft zo'n precies beeld van zichzelf dat hij nooit iets aan zichzelf heeft toe te voegen. Volgens mij een kenmerk van de ware (levens) kunstenaar.

Hij klaagt wel wat meer. Ouderdom is niet iets waar hij op had gerekend. Regelmatig zakt hij weg in een wat broeierig gepeins. Het gesprek wordt voortdurend onderbroken door nies en proestuitbarstingen van Don, iets wat hij naar eigen zeggen iedere morgen last van heeft. We hebben ieder al een pakje sigaretten op als we besluiten gedrieën wat te gaan eten in de lokale herberg. Prachtig daar, Don groet links en rechts met verpletterende hartelijkheid mensen en vraagt vervolgens aan Lis wie dat ook alweer waren en verder moet hij zich nog excuseren bij een bevriende kunstenares. Hij heeft haar kunstvideoband gebruikt om een soap voor Lis op te nemen.

Natuurlijk komen er weer biertjes op tafel. En wordt het gezellig. Op de terugweg bedenk ik me dat van alle mensen die ik in de loop der tijden heb geïnterviewd, en dat zijn er echt een heleboel, Don me steeds het meeste bij blijft. Het is telkens alsof je afscheid van een goede vriend neemt. Ik hoop oprecht dat hem meer ouderdomskwaaltjes bespaard blijven, dat hij nog een manier vindt om nog een aantal fraaie tekeningen te maken, en dat hij zijn levenslust weer terug vindt. En dat er nog eens een reden is om hem te interviewen.

Wie TVWeekeinde heeft gezien, heeft ook gezien dat de Storm nog lang niet is uitgewoed. De opmakers vonden het materiaal zo mooi dat ze zich in de vormgeving niet meer inhielden. En de cover hadden we ook, Don en ik.

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL

NOORD

GESPECIALISEERD
IN US COMICS EN
TWEEDEHANDSSTRIPS
INKOOP EN VERKOOP
ZAAGMOLENDRIFT 35 ½ 41
☎ 010 - 4664368
1e MIDDELLANDSTRAAT 110c
☎ 010 - 4258756
ROTTERDAM

Op pagina 11 *begint het interview dat op* 3 *december* 2001 *plaats vond. Hieronder staat de opening van het interview dat bijna* 20 *jaar geleden werd gepubliceerd.*

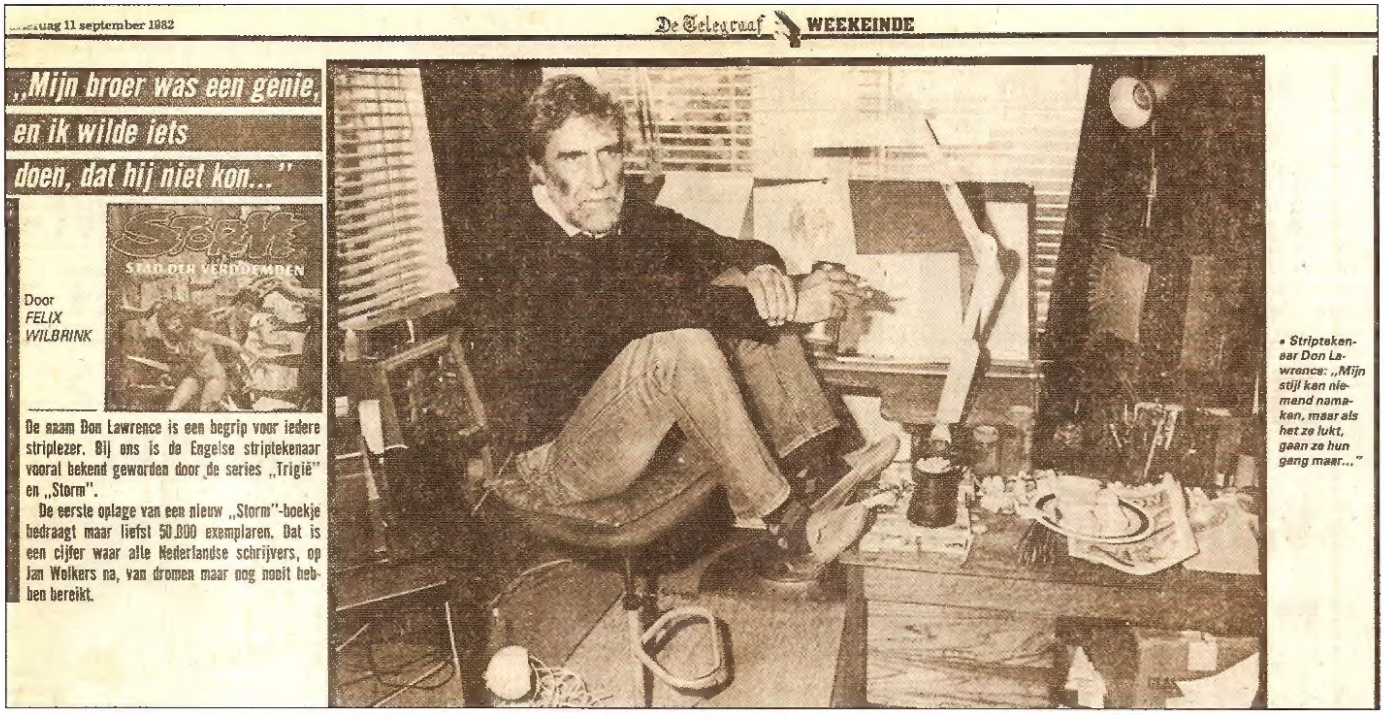

...zaag 11 september 1982 — De Telegraaf — WEEKEINDE

„Mijn broer was een genie, en ik wilde iets doen, dat hij niet kon..."

Door FELIX WILBRINK

De naam Don Lawrence is een begrip voor iedere striplezer. Bij ons is de Engelse striptekenaar vooral bekend geworden door de series „Trigië" en „Storm".

De eerste oplage van een nieuw „Storm"-boekje bedraagt maar liefst 50.000 exemplaren. Dat is een cijfer waar alle Nederlandse schrijvers, op Jan Wolkers na, van dromen maar nog nooit hebben bereikt.

• Striptekenaar Don Lawrence: „Mijn stijl kan niemand nameken, maar als het ze lukt, gaan ze hun gang maar..."

STRIPKRONIEKEN

STORM ALS GEGOTEN

In het verleden hebben al verschillende kunstenaars een beeld van Storm en Roodhaar ontworpen. Slechts één van die ontwerpen is ooit verder gekomen dan de kleitafel. De andere ontwerpen zijn telkens door Don afgekeurd. Groot was onze verbazing toen we door Don werden opgebeld met de mededeling dat er eindelijk iemand in geslaagd was een Stormbeeld te maken waar Don (bijna) niets op aan te merken had.

Roland, een beeldend kunstenaar en een kennis van Pippa, één van de dochters van Don, zag de Storm-albums bij toeval en was meteen gefascineerd door Storm. Hij ging direct aan de slag wat resulteerde in een ontwerp, gebaseerd op de cover van De Doder van Eriban. Samen met Don werkt Roland momenteel aan de definitieve versie van het beeld, dat ongeveer 30 cm hoog is. Het beeld zal door Roland zelf in productie worden genomen in een geschilderde en een bronzen versie. De fanclub zal de verspreiding van het beeld organiseren. In het volgende nummer van Pandarve zullen de beelden worden gepresenteerd. Dan zal ook bekend worden gemaakt hoeveel de beelden gaan kosten.

In 1996 was er ook al sprake van een Stormbeeld, gebaseerd op de cover van Eriban. Ook dat ontwerp was van grote klasse, maar kwam helaas niet verder dan een ruwe opzet.

Alvast een voorproefje van de stand van zaken. Het ontwerp is gemaakt van modelleer klei en kan nog worden veranderd. Dat dit echter het ultieme Stormbeeld gaat worden staat inmiddels wel vast.

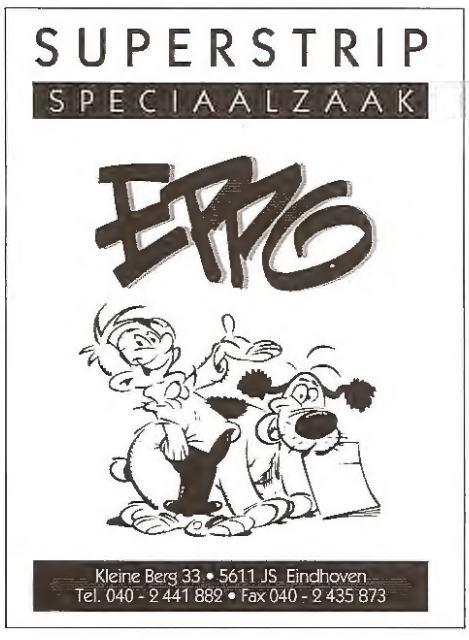

Terugblik DLF - episode IV

door Rob van Bavel

Toen eind maart 1987 duidelijk werd dat De StripDrieDaagse ging verhuizen naar het Congresgebouw in Den Haag, kwam ik begin april, samen met Ronald Hoogstad van Stripwinkel Franka, met het idee om in Breda een eigen stripfestival te organiseren, want wij vonden dat Breda Stripstad moest blijven.

Eigenlijk was het festival een logisch vervolg op de fanclubbijeenkomsten die wij in 1985 en 1986 hadden georganiseerd. Wij wilden ook in 1987 een fanclubbijeenkomst organiseren, maar bovenal vonden wij dat Breda zijn eigen stripfestival moest houden. Wel hadden wij andere ideeën over het organiseren van het festival. Het Turfschip was dan wel te klein geworden voor De StripDrieDaagse, wij vonden dat Breda meer te bieden had dan Het Turfschip alleen en we vonden het jammer dat Het Stripschap haar activiteiten niet wilde uitbreiden naar andere locaties in Breda, zoals dat wel het geval was in Angoulême. In Haarlem zie je die formule nu ook terug. Oorspronkelijk was het ook de bedoeling om het festival alleen in de binnenstad van Breda te houden, dus niet in Het Turfschip. Wij wilden de binnenstad op zijn kop zetten met een stripboekenbeurs in een grote tent, straattheater en activiteiten in het Grand Theater, de centrale bibliotheek, Schouwburg Concordia en de discotheken. Net als De StripDrieDaagse zou het festival opnieuw onderdeel worden van het Breda Spectacle en dus kreeg het festival de naam Bredaas Stripspektakel. Het festival was ondergebracht in een stichting, waarvan ik de voorzitter was.

Iedereen in Breda was enthousiast. Vol vertrouwen gingen we aan de slag. Dat Ronald ook nog een stripwinkel moest runnen en ik op de PABO studeerde, vergaten we even een paar maanden.
locaties in de binnenstad, sponsors, artiesten, striptekenaars, stripuitgeverijen en stripwinkels werden benaderd om aan het festival mee te werken. Wij vroegen striptekenaars Gerard Leever en Peter de Wit om het affiche te ontwerpen en letteraar Frits Jonker het logo. Mijn vader bood aan om stands voor ons te maken om zo geld uit te sparen. Ook wilden wij een nieuwe stripprijs in het leven roepen. Het bijzondere van deze prijs was dat voor de eerste keer in de geschiedenis van het Nederlandse beeldverhaal er prijzen zouden worden uitgereikt voor verschillende categorieën, namelijk Beste Tekenaar, Beste Schrijver, Beste Inkleurder, Beste Letteraar en Beste Debuut. Voor de nieuwe stripprijs wilden wij graag Heer Bommel van Marten Toonder adopteren. Dat hadden we beter niet kunnen doen, want de samenwerking met Toonder Studio's in Nederhorst den Berg verliep uiterst stroef.

Verder liep alles op rolletjes. Het ging zelfs zo goed dat wij besloten om het stripalbum Strips voor Mozambique uit te geven. Het album was een initiatief van striptekenaar Hanco Kolk. Hanco wilde het album maken om geld in te zamelen voor de hongerende bevolking van Mozambique en vroeg zijn collega's in Nederland en België om belangeloos aan het album mee te werken. Wij wilden dit initiatief graag ondersteunen door het album tijdens het Bredaas Stripspektakel te presenteren, samen met de tekenaars die eraan hadden meegewerkt.

In juli maakten wij bekend dat het programma van het Bredaas Stripspektakel rond was en dat het festival gehouden zou worden in het weekend van 12 en 13 september. Dat nieuws stond op 14 juli in De Stem en prompt werden wij gebeld door de nieuwe directie van Het Turfschip met het voorstel om de stripboekenbeurs en andere activiteiten toch in Het Turfschip te organiseren. Omdat het huren van een grote tent voor de binnenstad een kostbare zaak was, gingen wij op hun aanbod in.
Met Het Stadsblad van Breda spraken wij af dat we samen een programmakrant zouden maken, die in een oplage van 163.000 exemplaren zou worden gedrukt. Behalve in Breda en omstreken zou de krant ook worden verspreid in alle stripwinkels in Nederland. Deze speciale editie van Het Stadsblad was mogelijk geworden door zowel lokale adverteerders als door een aantal stripwinkels en uitgeverijen. McDonald's deed ook mee met een leuke actie. Wat nog steeds niet goed ging, was de samenwerking met Toonder Studio's. Het zag er naaruit dat de Gouden Bommels niet op tijd klaar zouden zijn. Ook lukte het niet om de Wordt Vervolgd Club naar het festival te halen.

De persconferentie die wij op 27 augustus in het Mercury Hotel organiseerden, werd druk bezocht. Op diezelfde dag en in datzelfde Mercury Hotel kwam ook de onafhankelijke vakjury van de Gouden Bommels bijeen om te beslissen

wie van de twintig genomineerde tekenaars, scenaristen, inkleurders en letteraars de eerste Gouden Bommels zouden ontvangen. Een dag later moest ik de tekst en het beeldmateriaal voor de programmakrant inleveren op de redactie van Het Stadsblad. Mijn bed heb ik die nacht niet gezien, maar de programmakrant was op tijd.
In het weekend voor het festival namen we met al onze medewerkers het programma van het Bredaas Stripspektakel nog een keer door en kwamen met een tevreden gevoel tot de conclusie dat alles tot in de puntjes was geregeld. Op maandag echter kregen we een eerste telefonische afzegging. Er zouden er nog meer volgen. Bijna alle uitgeverijen hadden besloten om thuis te blijven. En erger nog, hun tekenaars ook. Dit kon geen toeval meer zijn. Maanden na het festival kwamen wij er bij toeval achter dat het Stripspektakel was gesaboteerd door een aantal kopstukken uit de stripwereld vanwege een wrok tegen Ronald Hoogstad.

Gelukkig waren er nog genoeg standhouders en tekenaars die wel wilden komen. Daarnaast was er een uitgebreid programma, zowel in de binnenstad van Breda als in Het Turfschip.
In het Grand Theater was van 10.00 tot 17.00 uur een filmfestival te zien met American Tail, The Lord of the Rings, Watership Down, Superman I, Howard the Duck, Biggles en Asterix tegen Caesar. Op de Havermarkt was van 12.00 tot 17.00 uur een ruilbeurs en op de Grote Markt presenteerde Martin Brozius vier keer per dag een StripQuiz. De tentoonstelling De middeleeuwen in het beeldverhaal was tijdens het festival te zien in de Grote kerk. De galerie van middeleeuwse striphelden was op een sfeervolle manier aangekleed met authentieke wapens, harnassen en kostuums.
Behalve de stripboekenbeurs waren ook alle grote presentaties in Het Turfschip, in de Congreszaal. Op zaterdag ontving de ambassadrice van Mozambique in de Benelux, mevrouw Frances Rodriquez, het eerste exemplaar van Strips voor Mozambique uit handen van Hanco Kolk. Alle pagina's uit het album waren op dia gezet en werden geprojecteerd op een gigantisch groot filmscherm. De muziek werd verzorgd door de band Africa Soli en de presentatie werd gedaan door Angela Groothuizen. Het was haar debuut als presentatrice.
De Gouden Bommels, of beter gezegd, de oorkondes van de Gouden Bommels, werden op zondag uitgereikt. Net als de pagina's uit Strips voor Mozambique waren ook alle genomineerde albums op dia gezet en werden op het filmscherm geprojecteerd. De eerste Gouden Bommels gingen naar Frits Jonker (Beste Letteraar), Sophie Commenge (Beste Inkleurder), Don Lawrence (Beste Tekenaar), Jean van Hamme (Beste Schrijver) en De Gele Geschiedenis (Beste Debuut). De uitreiking werd gepresenteerd door Peter Jan (Superman) Rens.
Kort na het festival kwam Toonder Studio's zelf met een bronzen Bommelbeeldje. Wij hebben Toonder Studio's nog gevraagd om een aantal beeldjes te doneren voor de winnaars van de Gouden Bommel, maar op die vraag hebben wij nooit antwoord gekregen.
Het festival was, mede door het slechte weer, commercieel niet zo'n groot succes als wij hadden gehoopt. Maar we waren trots op wat wij hadden gedaan en trots op de 5000 bezoekers die wel waren gekomen. De teleurstelling kwam daarna pas. En de rekeningen, die betaald moesten worden met geld dat er eigenlijk niet was. Dat alles bij elkaar was voor mij heel moeilijk om te verwerken. Gelukkig heb ik heel veel steun gehad, van mijn ouders, een hoop vrienden en de vrouw die ik in die moeilijke periode heel goed heb leren kennen.

Het album Strips voor Mozambique, dat door ons was uitgegeven, kreeg enorm veel publiciteit. Sterker nog, geen Nederlands stripalbum heeft ooit zoveel publiciteit gekregen. Toch is het geen succes geworden, simpelweg omdat het album op de belangrijkste verkooppunten niet verkrijgbaar was. Uiteindelijk is er toch een bedrag van zo'n ƒ 25.000,- ingezameld voor Mozambique. Dat had een paar duizend guldens meer kunnen zijn geweest als het bureau dat het drukwerk had begeleid (SmitIntermedair in Hoofddorp) geen duizenden guldens als rentevergoeding wilde hebben omdat de factuur niet binnen de gestelde termijn was voldaan.

Wij zijn destijds met het festival gekomen omdat wij vonden dat Breda Stripstad moest blijven, maar ook een beetje om de fanclub te promoten. Helaas had het negatieve resultaat van het festival nu ook gevolgen voor de fanclub. Alle activiteiten kwamen op een laag pitje te staan. Van Thunder verscheen in 1988 nog één nummer. Daarna hield ik contact met de leden van de fanclub via de DLF Bulletins. Even een stapje terug om bij te komen van de teleurstelling. Bovendien moest ik mijn studie aan de PABO afmaken. Ik ging werken en samenwonen. Gelukkig bleven heel veel leden de fanclub trouw en dat gaf mij het vertrouwen om verder te gaan....

wordt vervolgd

Don Lawrence nam tijdens het Bredaas Stripspektakel in 1987 de Gouden Bommel in ontvangst uit handen van Peter Jan Rens.

STORM

THE MOVIE - PART 2

We zeiden het al in het vorige nummer van Pandarve. Plannen voor een Stormfilm zijn er al jaren. En even leek het erop dat die plannen eindelijk werkelijkheid zouden worden. Dankzij computeranimatiestudio Team Visuals, die met veel enthousiasme en overtuiging de software had ontwikkeld om een getekende Stormfilm te maken in de stijl van Don Lawrence. Er werd een Storm filmcv opgericht, waar uiteindelijk door een kleine duizend investeerders op werd ingetekend voor *f* 75.000,- per aandeel. Met dat geld kon een complete studio worden gebouwd en kon uiteraard ook de Stormfilm in productie worden genomen.

Een geschikte locatie voor de studio was inmiddels gevonden. Het vroegere gemeentehuis van Dedemsvaart in Overijssel, gelegen in een groot park met veel groen en water, was de ideale plek. Het gemeentehuis bestaat uit een monumentale villa uit 1890 met een grote moderne aanbouw met voldoende ruimte voor een kleine honderd medewerkers. Ook die waren al benaderd. Zowel in Nederland als ver daarbuiten.

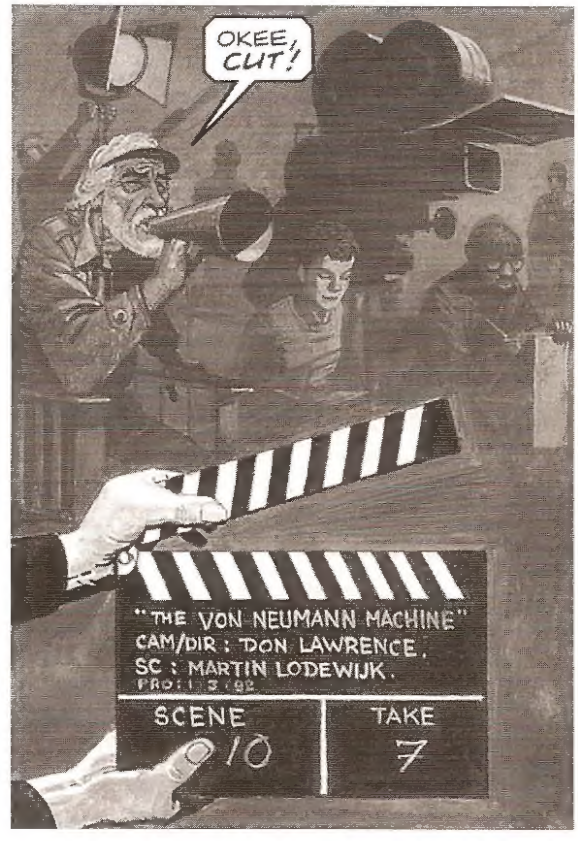

Alles leek dus in orde. Totdat de juristen van de filmcv de bijlagen onder ogen kregen van het contract tussen Don, Martin, Big Balloon en het Amerikaanse filmbedrijf dat de filmrechten van Storm beheert, Platinum Studios in Beverly Hills in Californië. Uit die bijlagen bleek dat Platinum een aanzienlijk percentage claimt van de verkoop en de merchandising van de film, waardoor het rendement voor de investeerders onder druk zou kunnen komen te staan. Omdat de juristen volgens de wettelijk voorgeschreven richtlijnen van de filmcv daar niet mee akkoord mogen gaan, werd de deal afgeblazen. Aangezien een Nederlandse Stormfilm alleen kan worden gefinancieerd door een filmcv, zal die film waarschijnlijk nooit in Nederland gemaakt gaan worden. Tenzij Platinum afstand doet van de filmrechten, maar dat zal het bedrijf nooit vrijwillig doen.

Intussen ging het ook mis in Dedemsvaart want het gemeentehuis bleek al verkocht te zijn aan een bank. Het werk van maanden was allemaal voor niets geweest. De toekomstige medewerkers van de studio gingen weer op zoek naar ander werk en de investeerders kregen het advies om hun spaargeld te steken in de filmcv van Pietje Bell, Soldaat van Oranje II en Floris. Hoewel de Stormfilm Team Visuals veel geld heeft gekost, staat de studio nog overeind en gaan zij door met het ontwikkelen en produceren van special effects en CGI films.

Platinum Studios maakt trouwens zelf geen films en televisieseries maar wel concepten voor films en televisieseries. Het bedrijf werd in 1997 opgericht door Scott Mitchell Rosenberg, die oorspronkelijk uit de stripwereld komt. Hij is uitgever geweest van Malibu Comics. Platinum Studios is dan ook alleen geïnteresseerd in het ontwikkelen van film en televisieseries, gebaseerd op stripfiguren. Het bedrijf heeft dan ook de filmrechten van vele honderden stripfiguren. Hun grootste succes is Men in Black. Op 3 maart gaat Jeremiah van start, een MGM televisieserie gebaseerd op de gelijknamige strip van de Belgische stripmaker Hermann. Overigens is er een paar jaar geleden even sprake van geweest dat Storm zou worden verfilmd. Platinum had net de filmrechten van Storm gekocht en Sony Pictures toonde meteen belangstelling. Ook toen ging het mis door een aantal eisen in de contracten. Helaas is het daarbij gebleven. Platinum heeft daarom twee jaar geleden zelf een trailer gemaakt om Storm te promoten. Zonder succes. Als je de trailer op de website van Platinum hebt gezien, weet je waarom.

Oude meester **Don Lawrence** perst er in vier jaar tijd nog een laatste strip uit

STORM

'De gemiddelde lezer van strips is man en 40 jaar oud. Dat zeggen ze tenminste. Vreemd hè, terwijl men er toch meestal van uit gaat dat strips voor jongeren zijn. Ik weet niet waarom die mannen zo graag strips lezen. Een trip naar het verleden misschien? Eerlijk gezegd weet ik niet eens waarom mensen überhaupt strips lezen. Duidelijker nog, ik zou het niet doen. Het meeste werk is toch ranzig, viezig of buitengewoon gewelddadig."

Don Lawrence blijft een raadsel. Hij is 73. In ons land al ruim 30 jaar een van de meest populaire tekenaars. Trigië heette de serie (die zich afspeelde in de Romeinse tijd) waarmee hij doorbrak. Niet dat Don Lawrence dat zelf wist, hij was maar een van de vele tekenaars van een grote uitgeverij en leverde de bladzijdes op bestelling af. Twee per week, week in, week uit. „Ik had geen flauw idee van de belangstelling voor mijn werk. In Engeland liep het allemaal wel aardig, maar beroemd was ik beslist niet. Pas toen ik in 1976 een stripbeurs in Londen bezocht, merkte ik dat ik op het vasteland van Europa iemand was. In Nederland, Duitsland, Frankrijk verslond men mijn werk. Een vreemde gewaarwording, want al wat ik deed was proberen mijn hoofd boven water te houden. Brood op de plank voor mijn familie, vijf kinderen, het pre-voorbehoedsmiddelentijdperk, snap je?" En hij steekt nog maar eens een sigaret op, een van dertig die hij er in een ochtend doorheen jaagt.

Vergeetachtig, verstrooid, intens dankbaar dat zijn vrouw Elisabeth nog even een nieuw houtblok op het vuur legt, niezend en proestend tot ver in de middag, („Dat heb ik elke ochtend maar in de middag gaat het beter hoor.") en altijd nog erg verbaasd dat hij, Donald Lawrence, die broodtekenaar van weleer, gezien wordt als een groot kunstenaar.

„Ik een kunstenaar? Welnee. Ik schep niets. Ik heb niets oorspronkelijks. Mijn vrouw is een kunstenaar. Een kunstenaar is iemand die de behoefte voelt om iets te maken. Om te creëren. Al wat ik doe is poppetjes invullen, verhaaltjes illustreren. Op de Kunst Academie wist ik al dat ik het niet in me had om een groot schilder te worden. Ik wilde dingen schilderen die ik kon herkennen. Bomen, landschappen, mensen. Maar dat is toch geen kunst. We moesten ideeën schilderen, abstract en bevlogen zijn. Nu, dat was ik niet. Tot ik de strips ontdekte. Daarin kon ik tenminste zo tekenen dat je zag waar het werk over ging en hoefde ik niets uit te leggen."

Zo houdt Don Lawrence koppig vol dat hij geen kunst bedrijft. Dat hij maar een tekenaartje is. In weerwil van het feit dat zijn werk in een peperdure collectors-editie wordt uitgebracht. In weerwil van het feit dat reikhalzend werd uitgekeken naar die laatste aflevering van de Stormcyclus. Dat je maar Storm of Roodhaar hoeft te zeggen of iedereen weet waar je het over hebt, want of je strips leest of niet, iedereen heeft wel eens naar die onnavolgbare tekeningen gekeken en zich afgevraagd hoe iemand het toch voor elkaar krijgt zo'n diepte, zo'n vaart en zo'n kleurenpracht in een stripverhaal te krijgen.

De laatste Storm is uit. Nummer tweeëntwintig. Het dertiende deel van de kronieken van Pandarve, geschreven door dat andere fenomeen in de stripwereld, onze landgenoot Martin Lodewijk. „De Armageddon reiziger " heet de aflevering en Don Lawrence werkte er vier jaar aan. Vier jaar!

„Ik heb een oogoperatie gehad. En daarbij is iets misgegaan. Eigenlijk kan ik maar met een oog nog goed kijken, ik ben erdoor mijn gevoel voor afstand kwijtgeraakt. Probeer het maar eens, met één oog dicht precies te weten wanneer je pen het papier raakt. Ach, wat zit ik eigenlijk te bazelen. Eerlijk? Nou, dat oog heeft niet geholpen, maar de waarheid is dat ik er doorheen zat. Ik had er geen zin meer in. Het boeide me allemaal niet meer. Kom zeg, ik ben 73, dan hoef je niet meer zo nodig. Natuurlijk moest het album afkomen, daar waren af-

De Telegraaf
LEVEN IN EEN BLOEDBAD
DIEZE MOTOR VERVANGT EEN VROUW
WENDY wordt BUITENAARDSE
VERGOEDING voor FILE-LEED
JASSER ARAFAT „Ik laat me niet afzetten door Israël"

STORM

spraken over, maar zonder echte deadline kan ik niet werken Zie je wel, ik ben geen kunstenaar. Een echte kunstenaar zou het niets uitmaken of zijn werk wel of niet wordt gepubliceerd, die werkt om dat hij iets te vertellen heeft, ik werk alleen als een uitgever tegen me gaat zeuren. Dit album kreeg ik niet meer alleen af. Ik heb hulp gekregen van Liam Sharp. Een jonge tekenaar die vroeger het vak in mijn studio heeft geleerd."
Hij lacht en wijst achter zich. „Studio, haha, dat was gewoon hier in mijn werkkamer. Liam kende mijn stijl en werkwijze, maar hij is naar de VS gegaan en heeft daar voor grote, echte, studio's gewerkt Dan raak je het gevoel kwijt. Moderne tekenaars werken niet meer met gouache maar met acrylverf. En dat is logisch ook. Als ik het anders had geleerd, had ik nooit in gouache gewerkt. Kost veel te veel tijd. Je moet echt laag over laag werken. Het goede van gouache is weer dat je door kunt gaan, steeds dieper, steeds fijner. Hoe moet ik dat uitleggen, het werkerf in de diepte, er echt in gaan. Ik weet het, je kunt het zien in dit album. Het is niet het werk dat ik eerder maakte."
„Het is een ramp, dat ouder worden. *Getting older with grace*, zeggen ze toch? Nou, ik kan je vertellen dat er niets van waar is. Het leven op leeftijd wordt alleen maar dunner. Nog zo'n ramp: ik kan niet meer tegen drank. Vroeger zette ik een paar pilsjes naast mijn tekentafel en dan dronk ik tot ik een idee kreeg. Dan kon ik de diepte in. Maar nu word ik er misselijk van."
„Storm, ja, dat ben ik. Storm is de man die iedere man wil zijn. Krachtig, knap, slim ook, tegen iedere situatie opgewassen. En dan een prachtvrouw aan zijn zijde. Moet je mij zien, ik ben altijd maar een iel ventje geweest, allemaal dromen. Roodhaar is natuurlijk een lopende natte droom. Ik had ooit een minnares, in mijn vorige huwelijk. Roodhaar is de ideale versie van die vrouw. Ha, ze mocht willen dat ze zo mooi was, maar in principe lijkt ze op haar."
Terug aan de open haard in zijn werkkamer. Don Lawrence woont in The Old Postoffice in Jevington, waarvan de fundamenten al in veertienhonderd en nog wat werden gelegd. Engelser kan het landschap niet zijn. Buiten miezert het onophoudelijk. Er komt een nieuwe stapel zakdoekjes, verse sigaretten en een derde liter koffie.
„Er zijn plannen om Storm internationaal uit te brengen. Die verhalen worden dan in een studio getekend. Ze proberen Storm rijp te maken voor de marketing. De vorm wordt dan anders. Hij wordt meer een soort Superman, voor mij erg leuk.
Niet om te tekenen, want dat doe ik dan niet meer, maar om te verdienen. Storm is mijn eigendom. Ik heb hem bedacht. Dus moeten ze mij betalen als ze er mee verder willen. Er komen nog wel complicaties want Martin Lodewijk heeft de figuur Nomad, de rode sterke man, bedacht. Die kan als hij dat niet wil, niet mee in de nieuwe Storm."
Weer graven in bergen tekeningen. „Zo komt de nieuwe Storm er uit te zien, vind je het mooi? Nee, ik ook niet. Ach, ik zal wel zien, er zijn altijd zoveel plannen maar er komt zelden iets van terecht. Storm als film, zijn ze ook al jaren mee bezig. Maar of het er echt van zal komen? Eerlijk gezegd, ik denk het niet."
„Wat vind je eigenlijk van het laatste verhaal? Loopt het een beetje? Het gekke is dat ik nooit precies heb begrepen waar Martin het eigenlijk over had. Vergeet niet, er bestaat geen Engelse Storm en ik lees geen Nederlands. Dus ik heb mijn eigen albums nooit kunnen lezen. Martin stuurt me een soort samenvatting in het Engels. Fantastisch doet hij dat, in een Engels dat ik zelf niet spreek. Shakespeariaans haast. Dan begrijp ik wel ongeveer wat hij bedoelt. Maar later worden de tekstballonnen pas in de tekeningen gezet en wat daar allemaal staat, ik heb er geen idee van. Schrijf je dat wel voorzichtig op, ik bedoel, niets lelijks schrijven over Martin, hoor, want hij is heel erg gevoelig en als hij denkt dat ik iets lelijks over hem zeg dan praat hij weer maanden niet met me. Tegenpo-

De Telegraaf
Hoofdredactie: mr. J. Olde Kalter - E. Bos
100 pagina's + 40 TV WEEKEINDE
zaterdag 26 januari 2002
LEVEN IN EEN BLOEDBAD
MAXIMA danst DE SALSA!
DEZE MOTOR vervangt uw VROUW
STORM is dood
PRIVE WENDY wordt BUITENAARDSE MOEDER
VERGOEDING voor FILE-LEED
EXCLUSIEF JASSER ARAFAT „Ik laat me niet afzetten door Israël"

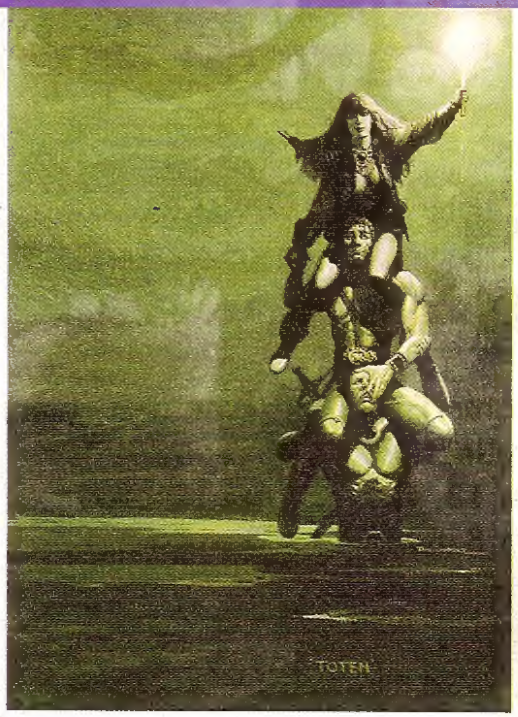

'Roodhaar is natuurlijk een lopende natte droom. Ik had ooit een minnares, in mijn vorige huwelijk. Roodhaar is de ideale versie van die vrouw. Ha, ze mocht willen dat ze zo mooi was, maar in principe lijkt ze op haar'

len, Martin en ik, man je kunt nauwelijks verder van elkaar vandaan staan. Laten we maar zeggen dat ik extreem links ben, hij hartstikke rechts, dat verschil ongeveer, maar hij is toch een vriend."

„Ik ben nu op een leeftijd gekomen dat ik mijn werk kan overzien. Ik kan terugkijken en mezelf beoordelen zonder dat er al teveel ego in de weg zit. Tot voor kort was ik er van overtuigd dat ik een prutser was.

Men kon wel tegen me zeggen dat het mooi was, maar dan wist ik wat ik oorspronkelijk in mijn hoofd had. Dat beeld had ik niet kunnen maken. Negentig procent van mijn werk was niet goed genoeg. Nu zie ik dat de albums 15 tot en met 19 misschien wel mijn beste werk zijn geweest. Daar kan ik met tevredenheid naar kijken. Het is zo erg geweest dat ik me doodschaamde voor Trigië. Ook daar ben ik nu milder over.

Wat nu? Alleen maar postzegels verzamelen lijkt me wat te weinig. Ik heb een enorme verzameling. Dat doe ik altijd, juist als ik het vreselijk druk heb, dan haal ik mijn postzegels tevoorschijn en ga zitten dromen. Of ik kijk naar films. Ooit heb ik de ambitie gehad alle goede films te verzamelen. Het gekke is dat er van de 100 films maar hooguit tien zijn die ik toch vaker wil zien. 2001, natuurlijk, de Zeven Samurai, en Lawrence of Arabia (vanwege de prachtige fotografie). Maar het mooiste van alles is Fantasia. Prachtig, prachtig, die heb ik wel tien keer gezien.

Mijn zoon heeft een verhaal geschreven dat hij door mij geïllustreerd wil zien. Ik wil nog wel kleine verhaaltjes tekenen. Ik ben luier dan ooit, ik wil nooit meer 44 pagina's moeten doen. Dat wordt weer vier jaar afzien.

En toch, hè, toch heb ik het gevoel dat er nog een album in mij zit. Zullen we biertje gaan drinken? "

Even later blijkt in de Engelser dan Engelse pub dat er eigenlijk niets mis is met Don Lawrence. „Shall we have another pint?" Er komt ongetwijfeld nog wel een album.

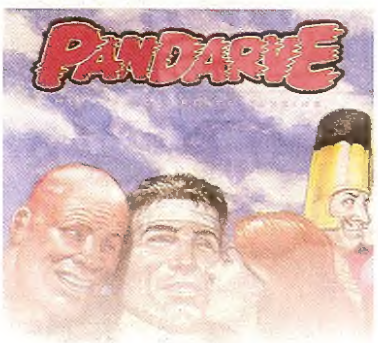

De Don Lawrence-fanclub geeft het blad Pandarve uit, sinds het verdwijnen van het stripweekblad Eppo het laatste podium voor de echte stripkunst. Pandarve wil uitbreiden en ook werk van andere stripkunstenaars gaan laten zien. Voor inlichtingen over Pandarve en de Don Lawrence Collection: *info@donlawrence.nl*

Met dank aan: Felix Wilbrink en Dagblad De Telegraaf

Artwork for sale!!!!

Collector is selling some pieces from his collection.
Storm 13, page 22 eur 1175,00
Storm 8, page 31 eur 875,00
Storm 3 page 37 eur 650,00
Storm 2, page 31 eur 850.00
Call: 0049-997199262

Ledenpas

Bij dit nummer van Pandarve ontvangen alle leden een exclusieve ledenpas met daarop hun unieke ledennummer. Indien je jouw ledenpas voor 2002 niet hebt aangetroffen, stuur dan even een mailtje naar

info@donlawrence.nl

of schrijf naar het fanclubadres

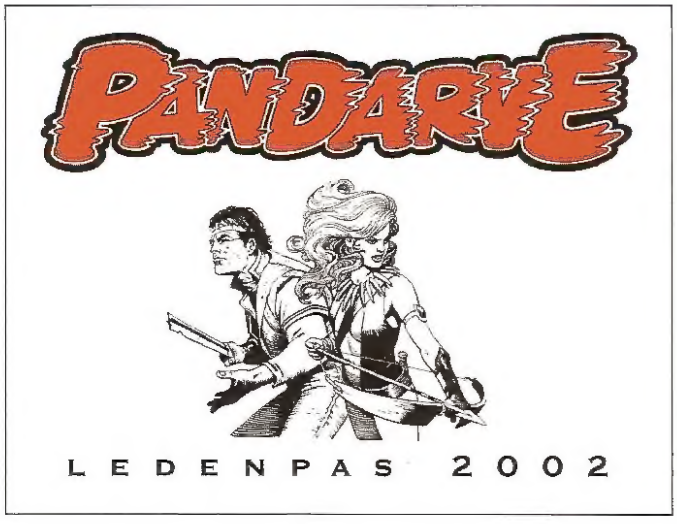

Pandarve 11

Nummer 11 verschijnt in de loop van juni 2002. Kijk voor meer informatie op:

www.donlawrence.nl
info@donlawrence.nl

Hier kun je je ook aanmelden als lid van de Don Lawrence Fanclub. Het lidmaatschap kost € 9,95 per kalenderjaar.

Heb je 'm al besteld...

HET FELIX FLUX MUSEUM

GERARD LEEVER — KEES DE BOER

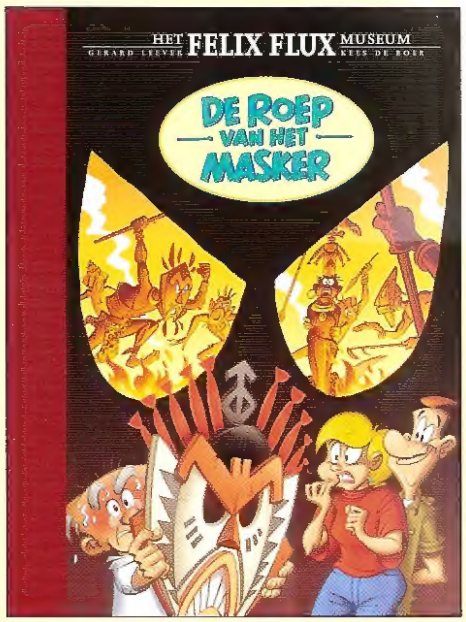

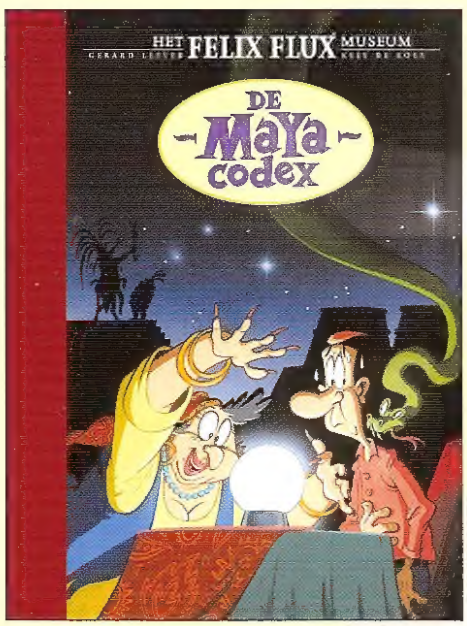

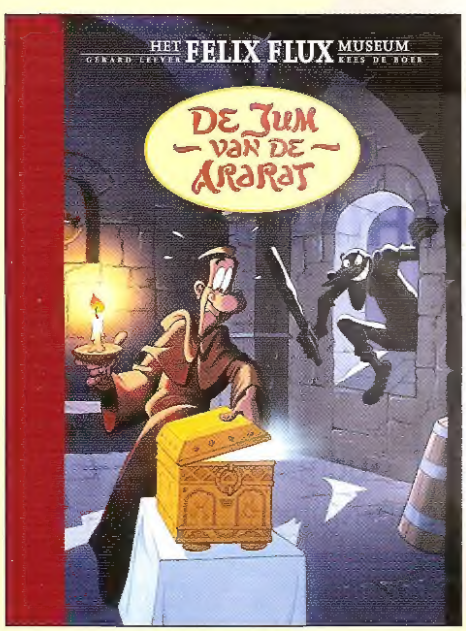

Luxe hardcover-uitgave met linnen rug.

Inclusief 16 pagina-dossier geheel in kleur, met veel documentatie, achtergronden, schetsen en een interview!

Genummerd en gesigneerd. Oplage 450 exemplaren.

€ 29,95

Van deze titels is er ook een 48 pagina-softcover voor € 6,99

OOK VERKRIJGBAAR!

30 originele pagina's, met de handinkleuring van Wilma Leenders in passepartout, samen met de drie luxe albums.
Meer info via *www.silvesterstrips.nl* of *073-6901460*

BEGIN APRIL VERKRIJGBAAR BIJ UW STRIPBOEKENSPECIALIST OF TE BESTELLEN VIA *WWW.SILVESTERSTRIPS.NL*

SILVESTER

NU OF NOOIT!!!!!!

Don Lawrence

-THE COLLECTION-

Alle klassieke werken van Don Lawrence, verzameld in een luxe collectorsbox.

De reeks Don Lawrence -the collection- telt 12 albums plus het naslagwerk Don Lawrence Verzameld. De winkelprijs van deze collectie is € 650,00 bij de fanclub is een complete reeks nu te bestellen voor € 499,00. Het is tevens mogelijk om de reeks in termijnen te betalen.
Er waren 50 complete reeksen gereserveerd door de Don Lawrence Fanclub, waarvan er inmiddels nog 31 beschikbaar zijn.

Je kunt bestellen door een briefje te sturen naar:

Don Lawrence Fanclub, Postbus 4191, 4900 CD O'hout of mail naar: info@donlawrence.nl

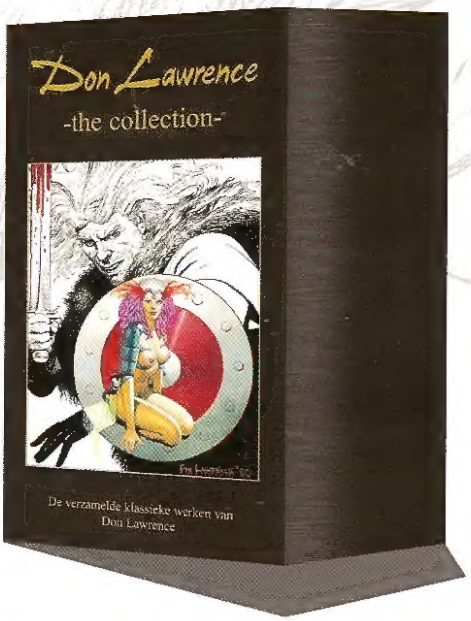

Met onder andere:

Karl the Viking
Maroc the Mighty
Thunderbirds
Fireball XL5
Wells Fargo
Pony Express
Adventures of Tarzan
Tijdreizigers
Tales of Eschatos
Wereld op wielen
Earth Alert
Olac the Gladiator
School for speed
Zeppelin
The Searaiders
Countdown to death
De gouden bal
Elimination
Pinocchio
The Range Rider

en nog veel meer

http://www.stripboekhandel.nl magazine•nieuwtalent•zoekfuncties

Uw link naar de meest complete Nederlandse stripboekhandel op het internet!

COMIC STRIPSHOP op STRIPNET

http://www.comicstripshop.com •ucmjournaal• •aanbiedingen•nieuwe titels•